

Slovenski cerkveni časopis.

№ 11.

V Saboto 30. Kimorca

1818.

Kratki premislili

iz s. evangelija za šestnajsto nedeljo po
binkošti. (Luk. 14, 1—11.)

Prevzetni, samopridni in samoljubni farizeji, desiravno so Jezusa v sereu sovražili, so ga vendar véasi tudi povabili na kake gosti, in mu tako nekako hinavsko prijaznost skazali. Nekaj namreč so to sturili zavoljo drugih ljudi, katerim so se hotli bolj verne in pobožne kazati, kakor so res bili, in bi ne bili radi imeli, ko bi jih bili drugi ljudje hudobnike in nejevernike imenovali: nekaj jih je pa posilila tudi moč Jezusovih naukov, katerim niso mogli na ravnost sopervati, temuč so se jim mogli vdati, ali saj spoznati, de so resnični, če jih tudi niso hotli nase vzeti. Posebna in nar večji hudoba farizejev je bilo pa to, de so Jezusa večkrat šli poslušat, ali so ga v hinavski prijaznosti k sebi povabili z namenam, de bi bili kaj napačniga ali zapovedim in postavam nasprotniga nad njegovim govorjenjem ali djanjem našli. Tako pravi sveti evangelij, de je Jezus sabotni dan v hišo vikšiga farizejev na obéd prišel: pa oni so gledali nanj, to je, oni so gledali in merkali, kaj bo napačniga rekel, ali sturil. Neizrečeno bi jih bilo veselilo, ko bi bili vender enkrat kako, če tudi majhno pregreho nad njim našli.

Zarod farizejski se ni pomerl: resnice Jezusove vére imajo še dandanašnji svoje sovražnike. Kakor farizeji na Jezusa, tako gledajo tudi današnji sovražniki katolske vére na dobre kristjane, in posebno na zveste in pobožne duhovne pastirje. Če jim tudi velikrat hinavsko prijaznost in spoštovanje kažejo, pa vender svojiga skrivniga sovraštva do njih, in svojih želj kaj hudiga ali napačniga nad njimi najti, ne morejo zakriti. Vedno vpijejo in pišejo čez pobožne duhovne in pravične kristjane, jih z hinavci, potuhnjence in z mnogimi takimi primki obkladajo; le tisti so pri njih še pametni možje, kateri svoje dolžnosti bolj v nemar pušajo, in zaničevanje vére in pobožnosti na znanje dajo. Kakor

nekdaj farizeji nad Jezusam, tako divjajo dandanašnji nejeverniki nad pobožnimi in nedolžnimi duhovni, posebno nad menihi, katerih so v malo dnehi na tavžente obropali in iz kloštrov po svetu pognali, nad kterimi še zdaj svojo zmago v komedijah in glediših obhajajo, in tako svojo hudobo in sramoto očitno oznanujejo. — Pa kakor farizeji Jezusa niso mogli premagati, ker je tretji dan častito od smerti vstal, svoje nauke po celi zemlji razširil, in tako svojo sveto cerkev ustavil in uterdil, ravno tako je prizadevanje današnjih sovražnikov vére nečimerno, ker je katolska cerkev na terdno skalo postavljena, in kdor bo v to skalo butal, se bo sam ubil, in na kteriga bo ta kamen padel, bo razdrobljen. (Mat. 21, 44.)

Desiravno se nam ni bati, de bi sovražniki katolsko cerkev kdaj premagali, ali jo, kakor mislijo, iz sveta potrebili, je pa vender naša dolžnost, ker smo kristjani, našim zopernikam se vstaviti, jim njih orožje iz rok pobrati in tako njih moč razdjati. Ali kako nam je to mogoče? S tem, de Jezusa posnemamo. Jezus je učil in skazoval ljubezin do Boga in do bližnjiga, on je povsod, kamor je prišel, dobrote delil, žalostne troštal, nevedne podučeval, bolnike ozdravljaj, grešnike na pot pokore napeljeval: z eno besedo „on je vse dobro delal“. Ravno to je vzelo njegovim sovražnikom vso moč zoper njega, ker mu nobeniga greha niso mogli očitati. Sturimo tudi mi tako: živimo na tanko po naukih in zapovedih naše vére, hodimo trezni, pravični, pokorni in pobožni, in vsi naši sovražniki ne bodo nič premogli zoper nas. Nauk s. Pavla, ki ga je škofu Titu dal, velja za vse kristjane: „V vsih rečeh se skazuj zgled dobrih del, v nauku, v spoštenim, moškimi obnašanji, podučenje bodi zdravo in brez graje, de se bo naš zopernik bal, ker ne bo nič hudiga imel čez nas govoriti“. (Tit. 2, 8.)

Pa še drug lep nauk vzemimo iz napačniga obnašanja hudobnih farizejev. Kakor oni, tako vsak hudobni človek z veseljem gleda tiste, kateri so taki, ali pa še hudobniši, kakor on, pri dobrih ljudeh

pa iše, kolikor more, de bi kaj slabiga ali hudiga nad njimi našel. To dela njegova hudoba, ktera hoče s tem hudo vest potolažiti: zato je nar večji trost za grešnika, kadar si misli, de drugi ljudje niso nič boljši, ali pa še celo hudobniši, kakor on.

Ta napaka pač rada tudi praviga kristjana v skušnjavo vpelje, in moti. Vsakiga kristjana dolžnost je, bliznjimu lepe zglede dajati: „naj sveti vasa luč ljudem, de bodo vaše dobre dela vidili, in Očeta, ki je v nebesih, častili“. Če je pa od ene strani naša dolžnost lepe zglede dajati, bo pač od druge strani naša dolžnost lepe zglede družih posnemati. To je zares potrebno za nas, če hočemo v dobrim rasti, in vedno bolj popolnoma biti. Kdor pa po zgledu farizejev le na hudobne ljudi gleda, pri dobrih pa si prizadeva njih dobre dela zmanjševati, njih pobožnost zniževati, in jim celo slabe in hudobne namene podtikvati: tak človek na poti prave pobožnosti ne bo nikoli naprej, temuč nazaj šel, ne bo vedno boljši, temuč hudobniši.

Glejmo toraj zvesto na lepo življenje, na lepe zglede dobrih kristjanov, in če nas ti zgledi osramoté, pa tolažimo svojo vest, pa ne s tem, de bi lepe zglede družih grajali, temuč s tem de jih posnemamo, se sami poboljšamo, in tako našiga Očeta, ki je v nebesih, častimo. Potočnik.

Roženkranc.

Sveta Marija, mati božja! prosi za nas grešnike zdaj, in ob smertni uri.

Pod milim nebom ni lepšiga za človeško oko, kakor cvetlica ali roža, ktera mu z živimi barvami naproti miglja. Ta lepota dobi novo vrednost, ako cvetlica zraven žive barve še prijeten duh ima. Če je oboje sklenjeno, in se po tem več plemen cvetlic v zvezečik zloži, de podoba venca ali krancelna imajo, v katerim se vsakorsne barve spreminjajo: tedaj je vse skupej, s čimur nar lepšim zamore natora človeškemu očesu vstreči.

Taki venec ali kranc nar lepših cvetlic, pa ne natornih, ampak duhovnih, je bil svoje dni spletel sv. Dominik, in ga je bil daroval Materi božji: imenuje se roženkranc. Majhin in komej znatin je bil letá kranc v začetku, pa zavoljo prijetniga duha, ki ga je od sebe dajal, je tako narasel, de zdaj celo zemljo opasuje. Ko so ljudje zvedili, kako imenitno je roženkranc zavoljo visokih skrivnost Kristusoviga véloverenja, terpljenja, smerti in poveličanja, kako prijetno tedaj Bogu in božji Materi, in kolikanj koristin kristjanam: so ga začele nar viksi glave moliti. Molili so sv. roženkranc cesarji, kralji, knezje, plemenitniki in vsakorsni duhovski in deželski oblastniki: molili so ga vojsaki ali soldatje, mestjanje, rokodelci, kmetje, in vsi stanovi. Zdaj pa, kakor se molitev sploh slabo opravlja in

velikrat opuša, takó se je tudi lepa pobožnost sv. roženkranc pri nekterih ljudeh popolnoma zgubila: in kakó bi ne, ker se celo tolikanj malopridni kristjanje najdejo, de se še sramujejo odkriti se, kedar „angelsko česenje“ (Ave Marija) zvoni! Oni velikiga Boga in pa njegoviga Kristusa pred ljudmi zatajajo, za to je tudi naš Zveličar zažugal, de jih pred sodnim stolom per svojim Očetu ne bo spoznal. Včasí učenost, kedar je napéna učenost, človeka takó napihne, de se mu zazdeva, de bi ne bilo lepo, ko bi molil: pa taka učenost omedli velikrat že tukaj, vselej pa unkraj groba, ker „posvetna modrost je nespamet pred Bogom. (1. Kor. 3, 19.) — Ferdinand II. rimski in nemški cesar je molil vsak dan roženkranc, in ga ni bilo sram, z obhodi ali za procesjami z molikam (patnoštram) v roki iti. — Kako se je pa sv. roženkranc začel?

Ze zdavnej pred svetim Dominikom, začetnikom sv. raženkranc, so bogaboječi ljudje molili molitve, ki so imele nekako podobo z roženkrancem. Paladi pisaveč spričuje, de sv. Pavl pušavnik je tri sto kamničev per sebi nosil, ker je imel navado vsak dan tri sto očenašev kleče zmoliti, in per slehernim očenaši je en kamniček oddjal, de se ni v molitvi in številu motil. Ravno tako je delal Makari mlajši, pušavnik četrtega stoletja, ki je imel navado vsak dan tri sto molitev v čast Bogu narvikšimu oprávití, in je per sleherni en kamniček odvergel, de se ni zmotil. V devetim stoletji so udarile vojskne trume nejeverniku nasproti, in so imeli vojsaki v eni roci nekaj roženkranc, v drugi orožje za sovražnika: tako so bili zapovedali sv. oče papež Leon IV., per katerim je tudi to zapisano.

Roženkranc pa, kakor se dandanašnji pcerkveni naredbi moli, je proti koncu leta 1209 na luč peršel. Če le njegov začetik premislimo, se moramo prepričati, de je roženkranc visoke vrednosti in kristjanam v velik prid. Bili so namreč žalostni časi nastopili za kersansko véro: kersanski vojsaki, ki so se s Turkam za obljubljenó deželo Palestino, za sveto mesto Jeruzalem, in za svetost Kristusoviga groba vojskovali, ti vojsaki so se bili sami poželjivosti, in nar gersim greham vdali, ter so ravno tisti, ki so se z rokami za križ vojskovali, z besedo in z djanjem svetimu križu našiga Zveličarja silno nečast delali. Zavoljo tiga se jim je nebó zaperlo, in njih orožje ni imelo nič več nobene sreče. Kersanska kri je tekla, in na Jeruzalemskih zidovih so se mahometanske ali turske bandera vile. — Verh tiga so se Kristjanje bili sami med seboj razperli: nekteri so razderali edinost v materi katolški cerkvi, in so se krivoverstvu v naročje dali: drugi katolški kristjanje so bili morjeni od strašnih krivovercev Albingerzov. Svetiše

Gospodovo je sirotelo, veliko čuvajev Sijona, ali duhovnih pastirjev samih je dremalo, in v tim se je perplazil sovražnik in je ljuliko sejal med čisto pšenico kersanske vere: perkradli so se volkovi, so grabili, tergali in davili pokojne ovce v kersanskim hlevu. Mreža krivoverstva, greha in nejeverstva je bila razpeta čez nar lepši kraje kersanske vere. Cerkev božja pa, ktera je na skali zidana, in se vekomej ne bo omajala, se je v toliki nadlogi vzdignila k pastirju vsih pastirjev za pomoč, k Njemu, ki noč in dan budi nad svojo čedo: in vzbudil je v staro-katoliškem delu na Španjolskim moža, podobniga nekdašnjemu Eliju, sv. Dominika.

Poln sv. Duha je gorel z apostolskim duham proti zaspanosti pastirjev, si je s potam v obrazu prizadeval vse zmote iztrebiti, in čisto seme besede božje sejati, kakoršniga je sv. cerkev od Kristusa prejela. Deset let se je sveti mož trudil, učil, opominjal, hudobije in zmote zavračeval, pa vse je le malo zdalo. Sklenil je poslednjič, pribežati pod obrambo Matere božje, in tako dolgo jo prositi, de dobi pomoč od zgorej. Gre v samoto, poklekne, moli in se posti tri dni in tri noči, ter prosi Boga in Marijo pomoči, de bi mogel poboljšati krivoverce in grešnemu svetu na pravo pot pomagati. Marija, perpovedujejo sv. zgodbe, se mu je v veliki častitljivosti razodela, in ga opomnila, de naj ljudi uči sv. roženkranc moliti, v katerim so skrivnosti Jezusoviga rojstva, življenja, terpljenja, smerti, vstajenja i. t. d. z angelskim čenjenjem in z Gospodovo molitvijo sklenjene: tiga de naj oznanjuje zapeljanim krivovercem, to bo začetek njih spreobrnjenja. — Sv. Dominik je začel učiti, božje usmiljenje se je s toliko častitljivo molitvijo z nebes klicalo, ljudje so se boljšali, in kersanski svet je dobil kmalo lepši lice. —

Kakor ima pisana mavrica tri poglobitne barve — pišejo neki bogoboječ škof, namreč: rudečo, podobno naše vere; — zeleno, znamenje našiga upanja; — zlatorumeno, spomin naše goreče ljubezni: tako ima tudi molitev svetiga roženkranca tri poglobitne dele, namreč: veseli, žalostni in častitljivi del. V te razdelke so vzete vesele, žalostne in častitljive skrivnosti Kristusa božjiga Jagnjeta, katerih premisljevanje nam véro oživi, upanje poterdi, in ljubezin vnema. To so tri čednosti, ki so gred, po kateri ljudje v véno življenje grejo: so cvetlice, ki cveto na zemlji, in svoj prijetni duh pošiljajo nad oblake.

(Dalje nasledje.)

Kakó bi nekteri radi katoliško cerkev prenaredili (spacili.)

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

3. Gredo že tudi očitno in naravnost na to,

veljavnost in oblast rimskiga papeža za-
treti; ker se z resnico ne da, se poslužijo laži;
ker po pravični poti ne more biti, hočejo z silo kaj
storiti. Tedej, dobro čujte, verni Slovenci, de ne
bote vsiga verjeli, kar se današnji dan od svetiga
očeta Pija IX. perpoveduje. Veliko mu nakladajo,
kakor de bi on vsih prekucij zdajnjih začetnik bil:
radi bi ga z takimi besedami več posvetnemu oblast-
niku kakor pa Kristusovimu namestniku podobniga
storili: njegovo čast v očeh priprostih ljudi zmanj-
šali. Njega kriviga delajo vojske zoper našiga ce-
sarja, de bi z takim obdolženjem vernih serčno lju-
bezin od njega odvernili, jim ga do konca perstu-
dili. Nekteri so vedili že celo povedati, de je cer-
kvi svoji pravi nevesti nezvest postal, in z neko
kraljevo pobegnil: z takim nesramnim obrečenjem
so mislili stol s. Petra celo ovreči. Debele in gerde
laži so bile vse to: in vonder jih je bilo več tako
nespametnih še med nami, de so kaj taeiga za res-
nico imeli, se nad svetim Očetam serdili in ga pre-
derzno zaničevali. Lastne besede papeža Pija IX.
nam pokažejo, kaj je v tem resnice. Kar je za pod-
ložne ljudstva težkiga bilo, to je on kakor oče vsih
vernih res želel prenarediti: ni pa njegova misel
bila, vsiga tako prekucniti, kakor so malopridni ne-
pokojneži, lažnjivo v njegovim imenu, vse na robe
prebrnili. On je kakor namestnik Jezusa, kralja
miru, le mir želel ohraniti: zoper njegovo voljo pa
se je vojska naredila, in njegovi vojsaki so le v
nepokorsini do svojiga poglavarja čez mejo derli,
so pa tudi le sramoto našli, če ne še hujiga. Njemu
ni mar za ktero pesvetno nevesto, ker je z Petram
vse zapustil, in se z sveto cerkvijo do smerti za-
ročil. — Ne daj se tedej kdo motiti!

Hudobni, oblasti lakomni ljudje bi radi papežu
deželsko oblast vzeli, ktero ima čez zemljo, ki so jo
kdaj pobožni kralji in cesarji apostolskimu sedežu
v dar pernesli: tako mislijo bo tudi duhovna oblast
papeževa padla, ker ne bo imela nobene podpore.
Se so več časa papeža imeli kakor jetnika v nje-
govim dvoru: prisiliti so ga hotli, de bi bil pa njih
volji se vdal. Pa motili so se vsi ti. Rimska cerkev
je kakor skala s. Petra: ne bodo je premagale tudi
peklenske vrata ne. In ako bi ravno papežu deželsko
posestvo vzeli, zato še stol s. Petra ne bo padel:
je stal tudi takrat, ko je apostelj brez palice in brez
žepa, kakor je bila beseda Gospodova, v Rim prišel.

Posebno nemarne besede od papeža govore in
njegovo oblast na ravnost zaničujejo tisti, ki se
imenujejo Nemško-katolčani. Oni si v svoji pre-
vzetnosti kdo ve kaj domišljajo: menijo, pred njih
slabim glasam se bo Rim v prah zdrobil: obetajo
de bo véčna gnusoba mesto viši papeževe oblasti
pokrivala. Tode katoliška cerkev z svojim pogla-
varjem stoji, se v svetlobi kaže: njeni nasprotniki

pa padejo v prah, žive požre poguba; kolikor so se bolj poviševali, toliko bolj so ponižani.

(Dalje naslédje.)

Moje misli zastran neoženstva (Coelibatus).

(Dopis iz Dalmatinskega.)

Sveta vera, ki jo je v naši Dalmaciji sam sv. Peter razširjal (Vid. Miss. et Brev. Illyr.), ko je šel skoz našo deželo in prot Rimu popotval, se je med nami vselej neoskrunjena ohranila. O de bi nikdar ne zgubila per nas tiste svetlosti, ktere je ona edino vredna, in ktera se tudi v tem posebno častitljivo razodeva, de je njena duhovšina zavezana po izgledu Kristusovim in njegove preblažene Matere prečisto devišstvo ohraniti. Pa zaslišuje se negnusin glas ne iz prijazniga mesta, ampak iz mračniga in gostiga loga (gaja), od koder puhti zgol zmotnjava, božje zaničevanje, izdajstvo, nepokorsina, napuh, slepota. Z veliko nejevoljo sim slišal ta glas, z obilno žalostjo prebral neki spis za vravnovanje nove dobe, kteri na čelu tridesetiga odstavka nosi gerdo pošast, de bi se namreč pregnalo častitljivo neoženstvo per naših duhovnih, mnihih in nunah. Nesramna prederznost je besne pisavce takih spisov takó vžgala, de jih ni bilo sram tistih spisov natisnjenih po novicah obeno med vse narode razglasiti, de naj bi vsi narodi z njih kužnimi spisi vred z njimi tulili. Poslednjič jih je ravno ta nesramna prederznost nagnala, ta rokopis našimu dobrimu kralju in cesarju v roke dati, de naj bi ga poterdili. Cesar pa? Jim niso dali nikakoršniga poterjenja.

De vsi moji rojaki, kterim je neomadežvana nevesta Kristusova, katolška cerkev, njih blaga mati, per sercu, to reč, namreč kar neoženstvo duhovnov tiče, prav umejo, in sami sebe pametniši vladati zamorejo, hočem v naslednjim razjasniti, kaj je neoženstvo in od kedaj je začelo vpetljano biti v katolško cerkev.

Neoženstvo je od šege svete cerkve. Ta šega neoženjenja je bila od začetka zapovedana duhovnam izhodne (gerške) in zahodne (rimske) cerkve. (Coelibatus sacris ministris initio praescriptus fuit tam in Orientali, quam in Occidentali Ecclesia). Tako piše Benedikt XIV., t. I. Const. 129. incip. Eo quamvis tempore §. 34. Pozneje je sicer bilo perpušeno ex indulgentia imeti ženo Gerkam (Starovercam), Maronitam, in drugim jutrodeželnim (ibid. §. 35.): vender se neoženitev gerškim podslužitelam (subdiakonam), služitelam (diakonam) in mašnikam zlo priporočuje, desiravno se njih ženitev dopuša samo z eno, ki mora biti devica in ne vdova, tudi ne oskrunjena, in ta ženitev mora pred opravljena biti, predin so v sveti red posve-

čeni. (Const. 76. Incip. Etsi). Ako bi pa po tem vdovec bil, ni več zanj ženitve.

Svetinja božjih skrivnost tirja, de so mašniki v izpolnovanji svojih cerkvenih dolžnost celi, čisti in trezni (zderžni). Še med Judi je bilo neoženstvo kakor pošteno in Bogu ljubo deržano in češeno; taki so bili med družimi Terapevti, Eseni in Nazareni. Ravno to velja od Lèvitoviga rodu, iz kteriga so mašniki izhajali: ti, ko jih je red doletel v tempeljnu službo opravljati, in svoje duhovne dolžnosti izpolnovati, so se ločili žen, in bili v treznosti (zderčnosti), ker so vedili, de dar darovan od čistih in treznih rok je Bogu prijetniši. Tolika čistost se je tirjala v Judovski postavi, koliko veči čistost mora še le tirjati postava od Jezusa Kristusa uterjena? Naši mašniki niso po Aronovo, kteri je bil oženjen, ampak po Melkizedekovo, kteri ni bil oženjen. Od Arona so izhajali mašniki Mojzesove postave; od Melkizedeka so izhajali mašniki postave Jezusa Kristusa. Ta je jasni vzrok, de neoženstvo mašnikov je Jezus Kristus sam v svojo cerkev vpeljal, in ne samo s svojim zgledom, ampak s samo svojo človečnostjo, kakor nov nebešk Melkizedek poterdil. To je vesel vzrok, ki vse pravoverne serčno vabi, de naj zakličejo s kronanim prerokam (Ps. 109.): „tu es Sacerdos in aeternam secundum ordinem Melchisedech“. Modri Origèn, ko je tako in toliko čistost, kakoršno mora sleherni naših mašnikov imeti, razmišljeval, ter jo od tistihmal lès slehernimu mašniku napovedoval, se ni ustrašil reči: „Videtur mihi, quod illius est solius offerre sacrificium indesinens, qui indesinenti et perpetuae se voverit castitati“. (Orig. homil. 23. in Libr. Num.)

(Dalje naslédje.)

Duhovništvu naše škofije blogoslov in mir v Gospodu!

(Poslovenil Jernej Ciringar.)

(Konec.)

So nekteri, Bogu bodi potoženo! ki se v nezapopadljivi slepoti vseh tež, vseh dač ino davkov znebiti želijo, in od novega reda reči (vlastarstva) nekakove nebesa na zemlji pričakujejo, kjer jih nobeno terpljenje več tlačilo, nobeno delo jih utrudovalo, nobeno premagovanje in darovanje nadlegovalo ne bo. Oh! taka clo nekaljiva sreča, — taka prostost od vseh bremen, težav in terpljenja je goljfiga sanja, ktere tuka na zemlji v resnici nikdar najti ni. S pervim greham, ki so ga naši prvi starši v raji storili, smo z njimi vred raj zgubili, in smo obsojeni, na tej zemlji, iz ktere je solzna dolina postala, v potu obraza svoj kruh vživati, delati, terpeti, dokler se naše truplo, iz praha vzeto, v prah ne poverne, naša duša pa pred svojega stvarnika gre, kteri nam je — ne tuka, temuč

tam gori — naj srečnejši življenje obečal. Tje moramo vedno svoje oči ravnati, da nad časnim blagom večnega ne zgubimo. Jer „kaj pomaga človeku, ako celi svet pridobi, pa na svojej duši škodo terpi?“ (Mat. 16, 26.) Zato nas Kristus tako pogostoma in silno opominja, svojega serca ne na dnar ino blago navezovati, ne zakladov na zemlji si nabirati, ktere tatje ukrasti morejo: temuž zaklade v nebesih, zaklade milosti in kreposti, kterih nam nikdo odvzeti ne more, in kteri nas večno obogatijo. Kteri je od té prav kristjanske misli nadušen, kako bi mogel on protiviti ali vstavljati se dolžne davke vestno odrajtovati? Jeli ni Sin božji sam, čegar lastina je nebo ino zemlja, ubogi Jezus, kteri je od milodarov živeti moral, brez pomislika predpisane davke za tempelj ino cesarja odrajtoval? Brez davkov ino dač (štiber) — kako bi gospodskam mogoče bilo, vredjeno vladarstvo imeti, za naš mir, varnost in srečo skrbeti? Ako pa prepade država v zmešnjavo in zmotnjava, potem smo divjej oblasti, grabežljivosti ino tolovajstvu izpostavljeni, ktero brez usmiljenja vse odzame, v kazen naše sebičnosti (samopridnosti), ktera še malega radovoljno dati ni htela.

Naj se teda nikdo zaloditi ne da, siloma ino po nepostavnem (nezakonitem) potu dobičkov si pridobivati. Naj vsak mirno pričakuje, dokler bo mogoče, zagotovljeno oslobodjenje nekih težā (bremen) po potu reda in pravičnosti izpeljati. Divje prenačenje ne more nič dobrega obroditi. Kakor kmet mora dobo med setvijo in žetvijo mirno pričakovati, da potem vživa sad svojega dela, tako potrebujejo tudi druge zadeve med ljudmi dovoljniga časa, da se srečno izpeljajo. Tako je od Boga per vladanji svetā vpeljano.

To in drugo, častiti bratje! kar božje razsvetljenje vam navdalo bo v zveličanje vernih po različnosti okolšin, jim govorite po njih umnosti prav po domače, ne z grenkimi besedami in kaznovajočim govorom, temuž v duhu pohlevnosti in blagovoljnega podučanja. Osobito opominajte vsakiga h gorečej neprenehljivej molitvi, da Bog naše gospodske ino vse namestnike ljudstva razsvetli in vodi, da svoj težki nalog z njegovo milostjo srečno izpeljajo. Jer „ako gospod hiše ne zida, zastonj delajo, kteri jo zidajo. Ako gospod ne varuje sosedske, jo stražarji varujejo zastonj. (Ps. 126). Gotovo je osobite pomoči od zgor potreba, da se potresen svet na pot reda vravnā, ino novi državni hram ustroji, kteriga čeversti temelj (podlaga) vendar le Kristus biti mora. Zakaj v nobenim drugim ni zveličanja, ino drugo imé pod nebom ljudém ni dano, v kterim bi zamogli (tuka in tam) zveličani biti, kakor imé Jezus. (Djanje ap. 4, 12). Oj da bi ta véra, ktera je jedina podlaga prave

svobode, višje ino nižje vladarje ino vladane popolnoma prešinila ino nadušila! da bi si vsi k sercu vzeli in razumeli globoko besedo božjiga učitelja: „Resnica vas bo oslobodila“. (Joan. 8, 32).

Vi pred vsemi ljubljeni sinovi in sodelavci v Kristusu! stojte terdni v resnici in podajte svojemu višimu pastirju pomagljivo roko, kedar Vi po besedi nekiga sv. cerkveniga očeta *) v popolnim soglasji z svojim škofam skupa delate, je to enako blagoglasnim strunam na dobro vbranih citrah. V tej veseli zaupljivosti podelim Vam iz obilnosti serca svoj očetovski blagoslov in se priporočim vašej pobožnej molitvi, da Bog v slabosti moje starosti svojo luč in svojo moč v meni pomnoži k vsemu, kar blagoslov meni izročeni duš in povišanje sv. cerkve tirja, ktera bo, kakor iz tako mnogih prejšnjih težav in napadov, tako tudi iz sedajnega gibanja slobodnejši in častitljivši vstala Amen.

V Gradcu 17. Maltravna 1848. Roman.

Versta Ljubljanskih škofov.

(Spisal Peter Hieinger.) (Dalje.)

20. Karl grof Herberštajnski rojen v Gradcu na Štajerskim. Bil je pred korar v Tridentu na Tirolskim: leta 1769 je postal škof pomagavec poprejšnjiga škofa Leopolda, in po njegovi smerti l. 1772 je na njegovo mesto nastopil. Velike reči v prid Ljubljanske in tudi družih škofij so se po prizadevanji škofa Karla zgodile. Nar pred je slo na to, de bi se meje Ljubljanske in sosednjih škofij drugač razmerile (do tega časa namreč ni bila nobena prav skrožena, temuž fare so imele semtertje razstavljene). Že l. 1773 pod cesarico Marijo Terezijo se je škof Karl za to stran začel poganjati: pa še le po večletnim pogodovanji je cesar Jožef II. v ti reči sklep storil, in ga papezu Piju VI. razložil, ki ga je l. 1787 poterdil. Potem sklepu je od Ljubljanske škofije sedem far na Koroškem Kerskimu škofu, in šest drugih far na Koroškem in štir in trideset v spodnjim Štajerji Lavantinskemu škofu padlo. Nasprot je bilo Ljubljanskemu škofu več ko sto far in kaplanij na Krajskim od poprejšnje Goriške velike škofije danih: le zdajnja Postojnska, Bistriška in Vipavska dehantija in Iderska in Spodnjo-Iderska fara so bile od Krajske strani še novi Gradiškanski ali Goriški škofi pušene. Celo je potem, ko je bila velika škofija v Gorici zaterta, Ljubljanska škofija v veliko škofijo povzdignjena bila, in združena Šenjsko-Modruška in nova Gradiškanska ali Goriška škofija ste ji imele podložni biti. — Potem je bilo še veliko število večih in manjših far ali lokalij in kaplanij po deželi osnovanih. S tem je bilo v dušni prid verniga ljud-

*) List sv. Ignacija iz Antiohije do Efežanov.

stva veliko pomagano, zlasti ker je bil tudi obilniši poduk v kersanski veri vpeljan; do zdaj so bile marsktere fare zelo velike, in ljudem je bilo semtertje daleč k božji službi iti, in duhovnim zopet težko verne v daljni okolici previditi. Duhovšini na novih farah in kaplanijah je bilo prevideno z stariimi in novimi štiftengami, z bero ali kolekturo in kar je permankovalo, iz nove cerkvene kase, ktera se je iz prihodkov poprejšnjih štifteng, kloštrov in bratovštin napravila. Tudi ljudske šole po deželi so se v tem času jele bolj napravljati; po takim potu je bilo za obilniši podučenje tudi kmeške mladosti prevideno. Slednjič je opomniti s. pismo v krajnski jezik predstavljeno, ki je bilo pod škofam Karlnam začeto, in pod sledečim škofam Mihaelam dokončano. — Per vsih teh dobrih naredbah je bilo pa to žalostno, de je bilo več cerkvá zapušenih in podertih in de je več starih kloštrov in drugih pobožnih naprav popolnoma moglo nehati: Jezuiti so sicer po sklepu papeža Klemená XIV. konec imeli, in njih hiša per s. Jakopu v Ljubljani je zgorela; pa tudi Bernardinarji (beli minihi) v Zatičini in Kostanjevici, Kartajzarji v Bistri, nune v Velesovim in v Mekinah, in več kloštrov v Ljubljani so mogli iti preč. To je bilo voder dobro storjeno, de ostali minihi in nune si morejo zdaj ne le zase, temuč tudi za duhovni prid bližnjiga delavno prizadevati, v šoli in duhovnim pastirstvu. Tudi božja služba je bila v več rečeh brez potrebe perkratena; v verski nauk se je hotel neki duh mešati, ki je bil nekako nekatolški, in je prišel iz francozkiga in nemškiga napačniga modrovanja; deželške postave so se jele siliti med cerkvene reči. Nad vsim tem se je ljudstvo spodtikvalo, in njegova pobožnost tudi per obilnišim podučenji ni ravno rastla; sicer bi bili ljudje imeli več taciga drugač vzeti, in bolj na pravo notrajno pobožnost serca kakor le na vnajnje reči gledati. — Škof Karl je umerl ravno ko je imel od papeža kakor veliki škof poterjen biti v l. 1787, in je bil na pokopališi per s. Kristofu zunej Ljubljanskiga mesta zakopan.

21. Mihael baron Brigido Marenfelški (Lipoglarski) in Brezovški, rojen v Terstu. On je bil nar pred korar v Voravskim kloštru na Štajerskim, potem korar v Cipški škofijski cerkvi in fajmošter v Lajčevim na Ogerskim. L. 1787 je bil Ljubljanski veliki škof imenovan in l. 1788 na Dunaji posvečen, in s častjo na svoj sedež vpeljan. Kar je bilo pod poprejšnjim škofam začeto, je bilo zdaj dalje izpeljano: več novih far je bilo še postavljenih, duhovšnica za izrejo novih mašnikov v red djana, in z posebnim lepim pastirskim listam enak red božje službe po celi škofii nasnovan. L. 1792, ko je v Terstu spet škofija postavljena bila, je prišla Iderska in Spodnjo-Iderska fara k Ljubljanski ško-

fii. Vipavsko je ostalo per Gorici, Postojinsko in Ternovsko pa je padlo k Terstu. Nova Terzaška škofija je bila tudi Ljubljanskimu velikimu škofu podložna. Dokler je veliki škof Mihael v Ljubljani bil, je bil v njegove prihodke namest grajšin na Štajerskim poprejšnji Zatiški klošter odločen: pa l. 1806 je bil on k Cipški škofii na Ogerskim prestavljen, in Ljubljanska cerkev je spet na poprejšnji stan persla, de je imela le škofo, na ravnost rimskimu papežu podložne, in ne velikih škofov. Veliki škof Mihael je imel čas svojiga vladarstva na Krajnskimi tri male škofo na svoji strani, ki so imeli od sedežev med neverniki svoje imena. Pervi je bil Jožef Mikolič, Ljubljančan, škofov namestnik v duhovnih rečeh, in škof Gracianopolitanski imenovan, ki je umerl v Ljubljani l. 1793. Drugi je bil Franc baron Rajgersfeldski rojen na Krajnskimi in škof Derbski imenovan, ki je umerl v Ljubljani l. 1800. Tretji je bil Anton Ricci rojen v Gorici, in škof Druzki imenovan, ki je umerl v Naklim na Gorejskim l. 1818.

(Konec naslédje.)

Sedajni obšir katolške cerkve.

Spisal Valentin Sezun. (Dalje.)

XII. Pruško (Prajsovsko) kraljestvo.

Stiska in povzdiga katolške cerkve na Pruškim v poslednjih letih.

Iz zgorej perpovedovaniga se vidi, de je pruško kraljestvo v komaj 100 letih h toliki velikosti perslo, in de je zlasti v l. 1815, ko so na Dunaji zbrani ministri in Nemški mogočniki Francozam odvzete dežele delili, pruški kralj prav lepe in katolške dežele, ki so pred Francozkimi vojskami škofo za svoje deželne gospode imele, dobil. — Milo je bilo slišati, de so vse katolške štrani, ki niso bile v oblasti Avstrianov in Bavarcov, protestanskim mogočnikom podložne postale, kar so še zdaj. Obljubljeno je bilo seer, de na Nemškim katolška, luterska in kalvinska vera povsod enake pravice imajo; ali poglejmo le po verhu, kako se je ta obljuba spolnovala.

Vse uradniške visoke službe (hohe Beamtenstellen) so bile dozday na Pruškim le Protestantam dane, tudi v nizkih je le redko kateri katolčan dobil. — Katolški vojaki tam so brez lastne božje službe, vse šole kadetov so protestanske. V l. 1802 v Radstadtskim kongresu so bile po napeljevanji Francozov in Rusov na Nemškim katolški cerkvi vzete vse zemljiša, šiftenge in drugi dohodki, kar je na leto zneslo 21 milijonov in 26.000 gold., in dani deželnim večdel protestanskim vladarjem, de bi si tako is tiga domestili, kar so jim francozke vojske vzele, zraven pa iz njih tudi plačevali potroške, ki jih njih katolški podložni za svoje cerkve in du-

hovšino potrebujejo. Se ve, de je Prusko, kterimu je toliko katolških dežel bilo v last padlo, tako posebno velik del taciga cerkveniga premoženja dobilo; ali memo vsiga tiga je Friderik Wilhelm III. v l. 1831 silno staro, in preden je bila v pruski oblasti, bogato Bernardinsko opatijo Olivo in več družih kloštrov overgel, ja Bernardinskim miniham v Neucelle clo kloster popustiti ukazal, in protestanske učence v taistiga vpeljal. — Kjer so v šolah otroci katolške in protestanske vere skupej, so učeniki le Protestanti. — Kamorkoli se je med katolčane kaj Protestantov naselilo, jim je že kraljevo vladarstvo protestanske cerkve in šole preskerbelo, postavim v Brühlu ob Rajni, kjer je komaj 100—150 Protestantov vseljenih. V mestu Trier je malo Protestantov; zdaj imajo oni ondi nekdanjo cerkev Jezuitov v lasti in vladarstvo jim zida zdaj tam novo cerkev za več kakor 200.000 tolarjev. 24.000 katolčanov v Berolinu pa mora še do današnjiga dne z eno samo cerkvijo za ljubo imeti. — Listov in novic (cajting) je bilo do letas polno, tudi plačevanih od kraljeviga vladarstva, postavim „Rheinischer Beobachter“ od profesorja Bercht vredovan (redigiran), kteri so zoper katolško cerkev zabavljali, — takim pa, de bi se bili zanjo potegovali, ni bilo dano pervolenje in iz ptujih držav so bili katolški listi prepovedani, postavim „Historisch-politische Blätter“ in „Luxemburger Zeitung“. — V katolške kraje postavljeni protestanski uradniki so se z katolškimi nevestami ženili, in njih otroci so bili Protestantje, ako je pa kak protestanski oče svoje otroke v katolški veri svoje žene rediti pustil, ga je že kralj Friderik Wilhelm III. s pisanim svarilam ostrasil. — Še clo v bogoslovske šole so bili učeniki postavljeni, kterih duh ni bil prav katolški, postavim Achterfeldt, Braun, ki so Hermezijani, t. j. ki so se terdo deržali od rimskiga papeža za nekatolške spoznanih misel ranjkiga profesorja Hermeza. Za škofo je vedlo vladarstvo katolčanam seer pobožne, pa ne zadosti serčne može preskerbeti, postavim Homerja v Trieru, Spiegeln v Kelnu i. t. d. — Ti niso smeli brez kraljeviga pervolenja v Rim pisati in od papeža svetov in podučjenja premjati i. t. d. Z eno besedo vse je bilo nastavljeno, de bi katolška vera bolj in bolj oslabeti in protestanska se uterditi in rasti zamogla. Ali Bog se je bil usmilil svoje cerkve na Pruskim. V l. 1836 je bil postal v Kelnu veliki škof slavni in učen baron Klemen Avgust Droste-Vischering in v Poznavi v l. 1831 Martin Dunin, ktera sta katolški cerkvi na Pruskim, ja na celim Nemškim novo življenje dala. —

Klemen Avgust rojen v Münstru v l. 1773 od pobožnih staršev, v l. 1798 od svojiga brata in škofa Gašperja za mašnika posvečen, je že v l. 1812—1813 kazal, kaj imajo verni vse od njega

upati, kadar bo njih pastir postal. Tistikrat namreč so Napoleonovi vojaki mnogih rodov skozi Münster marširali: huda vročinska bolezin (tifus) se je v Münstru med njimi začela, 13.000 od njih jih leži tam pokopanih. Klemen Avgust tistikrat general-vikar v Münstru in izučen v več jezikih je bil noč in dan per njih v špitalih in v taboriši (Lager), jih je spovedoval v francozkim, laškim, španskim in nemškim jeziku, jih obhajal in z sv. oljem mazilil, in zamerkoval, kolikor se je dalo, njih imena in rojstne kraje, de bi zamogel potlej njih staršem in žlahtnikom od rajncih kaj poročiti. Veliko francozkih vojakov, ki so bili brez vse vere dorastli, je še le zdaj Boga spoznalo, in hvalili so glasno Klemena Avgusta, ki je kakor angel med njih kužnimi postljami od eniga bolnika do družiga hodil, in jih za pot v večnost perpravljaj. — Postavljen torej za veliciga škofa v l. 1836 se je on bers pokazal dobriga višiga patirja svoje čede; on je prepovedal tako bogoslovcam hermezianske učeničke poslušati: — je zaterdil fajmoštram staro postavo katolške cerkve: ja ne ljudi, kterih eden je katolške, drugi pa protestanske vere poročevati, ako ne obljubijo de bojo njih mlajši vsi v katolški veri izrejeni, in skerbel sploh svoje ovce k unimu duhovnemu življenju obuditi, ki je per njih dokler so še pod oblastjo duhovskih kurfirstov bili, tako lepo cvetlo. — In to perzadevanje gorečiga škofa ni bilo zastonj; stari duhovni, kakor Binterim, Nellesen i. t. d. so se tiga razveselili, ljudje so bili kakor prerojeni v dobrim, le nekteri profesorji in mlajši duhovni pastirji, ki so bili prej njih učenci in protestanskiga jarma niso hotli čutiti, — so nad tim jezik grizli. — Ali prusko vladarstvo in zlasti minister Altenstein viditi, kako de s svojimi zvijačami Rajnancam seasama katolško vero vzeti, nič ne opravi, če bo nov veliki škof tako naprej delal, žuga naj pred hudo Klemenu Avgustu, in ker se ta, bolj pokorin Bogu, kakor kralju, ne da prestrašiti, stopi tačasni Rajnski poglavar (Oberpräsident), Bodelschwingh 20. dan listopada 1837 zvečer ob 6 uri k njemu, in odpelje dobriga veliciga pastirja kakor jetnika ven iz Kelna v vestfalško terdnjavo (Festung) Minden in njegoviga učeniga tajnika in kaplana Eduarda Mihelis v terdnjavo Magdeburg! Zdaj so ukali Protestantje, njih pastorji so že pridigvali, de bojo katolške cerkve v protestanske tempeljne prenarejali, in sploh je po Nemškim šumelo, de katolška vera bo zdaj tam proč. Ali ranjki papež Gregor XVI. kakor oče vsih vernih se oglasi v nagovoru (Allocution) 10. grudna 1837, pohvali Klemena Avgusta zavoljo tolike serčnosti, toži v pričo nebes in zemlje prusko vladarstvo krivice, ktero katolčanam dela, in ker se je hotlo to lepo delati in izgovarjati, odgerne rimski

minister in kardinal Lambruschini v posebnim pismu (Staatsschrift) svetu vse zvijače in laži, s katerimi so pruski uradniki in zlast pruski poslanci v Rimu Jozia Bunzen iskali katolčane slepiti. — Zdaj so katolčani v vsih 4 škofijah ob Rajni kakor ena glava se svoje cerkve poprijeli: zastonj so gledališni pesnik (Theaterdichter) Karl Gutzkow, modrijan Krug in drugi razserditi sovražniki katoliške vere iskali v mnogih pismih ravnanje pruskih uradnikov zagovarjati: — poštene protestantje so dali katolčanom prav, več od njih jih je ravno zdaj h katolški veri perstopilo, in med katolčani na Nemškim, zlasti na Bavarskim so se oglasili možje, kateri so s serčnostjo sv. Hieronima resnice in pravice katoliške cerkve oznanovali, postavim grof Westphalen, Berlepš, nar bolj pa monaški profesor Jozef Goerres v svojih bukvah „Atanazi“. — Veliki škof Klemen Avgust, kateri je v terdnjavi Minden bolehal, je 21. malotravna 1839 dobil pervolenje, v svoji domacii — v gradu Darfeld per svoji zlahoti na Münsterškem prebivati.

(Dalje naslednje.)

Podoba s. Kristofa na cerkvah.

S. Kristof je bil v Kananski ali Judovski deželi rojen. Po svojim spreobrnjenji je bil od Duha božjiga, ki je njega razsvetlil, gnan tudi drugim resnico svete vere oznanovati. Prišel je v Licio, deželo v mali Azii, ki je zdaj v Turški oblasti. Mito je bilo njegovo obličje, postava pa visoka in močna: to je ljudi nanj obračalo, de so ga radi poslušali, zlasti, ker je bila njegova pridiga s čudeži sklenjena. Enkrat je svojo palico v zemljo vtaknil, in v tisti priči je ozelenela: in tudi vera je v serecih poslušavcov rast dobila. Zraven je bil s. Kristof tudi prijatelj molitve, in z njo si je moč za prihodnjo vojsko zadobil. Kmalu se je namreč hudo preganjanje cesarja Decija začelo: in bil je z drugimi kristjani tudi s. Kristof vjet, in v ječo veržen. Obljube in žuganja niso per njem nič premogle: tedej oblastnik per njem poskusi, kar je kdaj hudobni prerok Balaam zoper Izraelce nasvetoval bil. Pošlje namreč dve nesramni ženski k njemu, ga po njih ob možko serčnost in terdno vero perpraviti. Nasprot ste pa leté dve moč božje milosti skusile, pred svetim spoznovavcem svoje dolgoe spoznale, in potem ste tudi smert za keršansko vero prestale. Toliko huji se je zdaj oblastnik razserdil, dal je Kristofa z železnimi palicami tepsti, razbeljeno železno pokrivalo mu na glavo djati, še ga na železno klop perkleniti, in oginj spod zakuriti, ki so ga z oljem polili. S. marternik pa je vse to lahko prestal. Tedej oblastnik ves razkačen zapové, ga

z pušicami ustreliti: pa zastonj je bilo, nobena ga ni zadela: le ena se je nazaj zavernila in strelca v oko ranila. Zdej je bil v smert z mečem obsojen, in je prejel smertin udar l. 254. Z njegovo kervijo si je tisti vojsak ranjeno oko pomazal, in je spregledal po telesu: pa tudi po duši, ker se je k pravi veri spreobrnul. Kaj tedej podoba s. Kristofa na cerkvah? Perpoved, de je s. Kristof Kristusa čez široko vodo nosil, je pred ko ne le prilika: pa je lep nauk za sleherniga kristjana. Zakaj imé Kristof, prav za prav Kristofor, pomeni človeka, kateri Kristusa nosi; in mi vsi, ki smo keršeni, nosimo Kristusa v svojih serecih, to de skoz nevarno morje tega svetá. Kolikorkrat tedej kdo pogleda s. Kristofa na steni cerkve, ga mora ta podoba opomniti, de tudi on nosi Kristusa po veri in gnadi, in de mu je med nepokojnimi in grozovitimi viharji tega življenja čuti in moliti, de srečno skozi pride.

Dalje je pa še drugi kamen te podobe. V letu 1617 se je na Krajnskem, Koroškem in Štajerskem napravilo društvo zmernosti: začetnik je bil Žiga baron Ditrihštajnski na Koroškem: konec društva pa je šel na to, hudo preklinjevanje in nezmerno napijanje odpraviti. Med vodili je bilo zlasti to, se zderžati kletve, in se ne vdati presilnemu napijanju, tudi druge od tega odvračati: kdor bi se pa v tem pregrešil, je bil dolžan en ali dva rajnsa za pokoro dati: denar se je obrnil za svete maše, in za bolnišnice. Znamnje tega društva pa je bila podoba s. Kristofa na vratu ali na pokrivalu: in kdor je šel memo cerkve in vidil podobo s. Kristofa, je mogel en očenaš moliti v hvalo božjo in čast s. Kristofa. Bratovšina se je rekla s. Kristofa. Ali bi ne bilo današnji dan tudi take treba? zakaj kletve se sliši brez konca — in nezmernost in pijanost obilno gospodujete.

Hieinger.

Iskre.

Si se velike krivice storil, pa se ti nič ni zgodilo?

Manjši krivičnike Bog velikrat že tukej šiba, de jim vse po robu začne iti, ker je per njih še upanje pobolsanja; veliki krivičniki svoj del kasneje dobé, ti so že zvezani ljulčni snopi, ker ni nič pšenice vmés, jih ni treba pretresati, ležé per miru, dokler se oginj za ljuliko ne zažge. Veliki grešniki so marsikde na zemlji srečni, in za malo dobriga, kar kterikrat storijo, svoje plačilo jedó. Tode kmalo bo snedeno. —

Treznost in čistost ste Bogu ljube.

Sv. Filip Neri se je terdo postil, večkrat cele tri dni ni nič jedel. Devišstvo je vedno neomadežano ohranil. Zavoljo čiste treznosti in angelske čistosti mu je bil Bog dušne in telesne počutke tolikanj zbistril, de je čiste po lepim duhu spoznal, nečiste po smradu razločil.